

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147:37.091.3+ 811.111'243:008(477)

DOI <https://doi.org/10.57125/pedacademy.2024.06.29.18>

Вплив культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов студентами закладів вищої освіти України

Терлецька Любов Миколаївна

кандидат педагогічної освіти, старший викладач, кафедра іноземних мов і методик їх навчання, факультет педагогічної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-3690-5691>

Трубенко Ірина Анатоліївна

кандидат філологічних наук, доцент, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-5802-2929>

Кобзева Олена Олександрівна

кандидат філологічних наук, викладач кафедри іноземної філології, факультет соціально-педагогічних наук та іноземної філології, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-1909-9808>

Прийнято: 13.05.2024 | Опубліковано: 20.06.2024

***Анотація.** Мета статті полягає в з'ясуванні впливу культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти ЗВО України. Згідно з авторським визначенням, культурна компетенція представляє собою інтегративну якість особистості, що передбачає знання світових і національних культурних особливостей, вміння аналізувати й оцінювати їхні прояви, здатність будувати міжособистісні відносини на фундаменті толерантності та неупередженості. Культурна компетенція включає: сутнісний аспект (знання та розуміння загального культурного фундаменту); ціннісний аспект (осмислення ситуації в контексті культурних цінностей та установок); діяльнісний аспект (постановка і виконання завдань у межах культурної реальності); міжособистісний аспект (адекватна взаємодія в ситуаціях культурного контексту). Вивчення іноземних мов передбачає оволодіння такими видами компетенцій, як: лінгвістична (здатність і готовність використовувати знання, навички та вміння фонетичного, орфографічного, орфоепічного, граматичного, лексичного, семантичного характеру); соціокомунікативна (здатність і готовність використовувати знання, вміння та навички, необхідні для ефективного використання мови в соціальному контексті, зокрема лінгвістичні маркери соціальних відносин, правила ввічливості, ідіоматичні висловлювання, реєстри спілкування, діалект і акцент); прагматична компетенція (здатність і готовність використовувати знання, вміння та навички дискурсивного та функціонального характеру). Методи наукового дослідження включають: аналіз відповідної наукової літератури, класифікацію структури культурної компетенції, класифікацію процесу вивчення іноземних мов як сукупності певних компетенцій, кластерний аналіз. До результатів дослідження відноситься теоретико-методологічне обґрунтування, по-перше, сутності та структури*

культурної компетенції, по-друге, характеристики процесу вивчення іноземних мов як сукупності певних компетенцій. Висновки дослідження засвідчують: чверть викладачів ЗВО України вважає, що вплив культурної компетенції на вивчення іноземних мов у здобувачів вищої освіти знаходиться на рівні нижчому за середній; половина педагогів дотримується думки, що такий вплив характеризується середнім рівнем; ще чверть вважає, що вплив культурної компетенції на вивчення іноземних мов характеризується рівнем вищий за середній. Таким чином, три чверті сучасних викладачів визнають важливість залучення культурного фундаменту іноземної мови для її опанування.

Ключові слова: *комунікативні навички, мовна компетенція, академічна успішність, емоційне залучення, крос-культурна освіта.*

The Influence of Cultural Competence on the Process of Learning Foreign Languages among Students of Higher Education Institutions in Ukraine

Liubov Terletska

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer, Foreign Languages and Methodology Department
Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3690-5691>

Iryna Trubenko

PhD in Philology, Assistant Professor, Bohdan Khmelnytsky National University of
Cherkasy, Educational-Scientific Institute of Foreign Languages, Cherkasy, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-5802-2929>

Olena Kobzieva

PhD in Philology, Foreign Philology Department, Faculty of Social and Pedagogical Sciences and Foreign Philology, Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian - Pedagogical Academy” of the Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1909-9808>

Abstract. *The purpose of the article is to clarify the influence of cultural competence on the process of learning foreign languages among students of higher education institutions of Ukraine. Methods include: analysis of relevant scientific literature; classification of the structure of cultural competence; classification of the process of learning foreign languages as a set of certain competencies; cluster analysis. The research results include the theoretical and methodological substantiation of, firstly, the essence and structure of cultural competence, and secondly, the characteristics of the process of learning foreign languages as a set of certain competencies. According to the author's definition, cultural competence is an integrative quality of a person, which involves knowledge of world and national cultural features, the ability to analyze and evaluate their manifestations, the ability to build interpersonal relations on the basis of tolerance and impartiality. It includes: essential aspect (knowledge and understanding of the general cultural foundation); value aspect (understanding of the situation in the context of cultural values and attitudes); activity aspect (setting and performing tasks within cultural reality); interpersonal aspect (adequate interaction in cultural context situations). Learning foreign languages involves mastering such types of competences as: linguistic competence (ability and willingness to use knowledge, skills and abilities of a phonetic, orthographic, orthographic, grammatical, lexical, semantic nature); socio-communicative competence (ability and willingness to use knowledge, skills and abilities necessary for effective use of language in a social context, in particular linguistic markers of*

social relations, rules of politeness, idiomatic expressions, registers of communication, dialect and accent); pragmatic competence (ability and willingness to use knowledge, skills and skills of a discursive and functional nature). The conclusions of the study confirm: a quarter of teachers believe that the influence of cultural competence on the study of foreign languages among students of higher education institutions of Ukraine is at a level lower than average; half of the teachers are of the opinion that such influence is characterized by an average level; the last quarter believes that the influence of cultural competence on learning foreign languages is characterized by a higher than average level. Thus, three quarters of modern teachers recognize the importance of involving the cultural foundation of a foreign language for its comprehensive mastery.

Keywords: *communication skills, language competence, academic performance, emotional involvement, cross-cultural education.*

Постановка проблеми. Інноваційний підхід до навчання іноземних мов у закладах вищої освіти (ЗВО) характеризується посиленою увагою до культурного компонента. Згідно із сучасними гуманітарними принципами, іноземна мова є не метою, а засобом, тобто оволодіння нею здійснюється для досягнення професійних, соціальних, комунікативних цілей. Отже, йдеться про необхідність такого викладання іноземної мови, яке ґрунтується на культурологічному фундаменті в широкому розумінні цього слова. Аналіз теоретичних і методологічних наукових джерел засвідчує, що відбуваються активні зміни в методиці викладання іноземних мов. Така ситуація спричиняє необхідність більш уважного погляду на виявлення особливостей впливу культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх публікацій, присвячених зазначеній проблематиці, виявив, що поняття «культура» в

контексті викладання іноземних мов та мовної свідомості [6] зустрічається в різних варіаціях та різних контекстах: І. В. Варнавська [1] досліджує культурну компетентність; М. М. Воробель [2] акцентує увагу на характеристиці міжкультурних і транскультурних комунікативних процесів вивчення іноземних мов; А. Коваленко [3] аналізує особливості формування соціокультурної компетентності; Г. Ю. Кравченко [4] та О. Пришляк [12] досліджують міжкультурну компетентність; В. Е. Краснопольський [5] зосереджується на аналізі лінгвосоціокультурної компетентності під час вивчення іноземної мови; Т. С. Липченко [7] характеризує формування культурологічної компетенції; В. Малик [8] розглядає виховання іншомовної комунікативної культури; К. І. Новік [9] аналізує крос-культурні комунікативні стратегії; в центрі уваги Т. Ф. Погорелової [10] знаходиться міжкультурна ділова компетенція; Н. Потапенко [11] досліджує соціокультурний аспект у навчанні іноземної мови; Н. О. Прус [13] аналізує полікультурну компетентність; О. С. Резунова [14] характеризує крос-культурну компетентність; І. Холод [15] вивчає міжкультурну компетентність. Такий невичерпний перелік словосполучень, до складу яких входить слово з коренем «культура», вказує на важливість і актуальність вивчення іноземної мови саме в культурному контексті. Загалом, огляд наукової літератури дозволяє диференціювати наявні дослідження за трьома основними групами: 1) сутність і структурна характеристика культурної компетентності (І. В. Варнавська [1], М. М. Воробель [2], Г. Ю. Кравченко [4]); 2) формування культурної компетентності в процесі вивчення іноземної мови (А. Коваленко [3], В. Е. Краснопольський [5], Т. С. Липченко [7], В. Малик [8], Т. Ф. Погорелова [10], Н. О. Прус [13], О. С. Резунова [14], І. Холод [15]); 3) культурна компетентність як фундамент навчання іноземної мови (К. І. Новік [9], Н. Потапенко [11], О. Пришляк [12]).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на достатню представленість і розробленість поняття культурної компетенції/компетентності як у широкому, так і у вузькому сенсі, всі наявні дослідження мають теоретичний або теоретико-методологічний характер. Серед них – уточнення понятійного апарату вищенаведених термінів, розкриття сутності та характеристика структурних компонентів аналізованих феноменів, особливості застосування культурної компетенції/компетентності під час навчання/вивчення іноземної мови, а також особливості залучення іноземної мови для формування культурної компетенції/компетентності. Разом із тим публікацій, що відображають результати емпіричних досліджень у зазначеній сфері, не знайдено. Можна припустити, що проведення такого дослідження розширить та збагатить загальну педагогічно-культурологічну базу. Саме тому проведення опитування викладачів для з'ясування впливу культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов і відповідний аналіз отриманих результатів стануть наступним кроком у розкритті проблеми взаємозв'язку та взаємозалежності іноземної мови та культурного базису.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в з'ясуванні впливу культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов у здобувачів вищої освіти ЗВО України. Для цього виконано такі завдання:

- 1) теоретико-методологічне обґрунтування, по-перше, сутності та структури культурної компетенції, по-друге, характеристики процесу вивчення іноземних мов як сукупності певних компетенцій;
- 2) розроблення опитувальника для викладачів іноземних мов закладів вищої освіти України;
- 3) проведення опитування викладачів із залученням гугл-форм;
- 4) математичний підрахунок результатів вираженості рівнів кожного з оцінюваних параметрів;

5) формування та характеристика груп викладачів за допомогою кластерного аналізу для з'ясування оцінки впливу культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Статистичні розрахунки виконано за допомогою програми Statistica 10.0. Емпіричне дослідження здійснено на базі закладів вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Комунального закладу «Харківська гуманітарно- педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Загальна кількість викладачів іноземних мов, що взяли участь в опитуванні, становить 50 осіб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Задум і проведення емпіричного дослідження з виявлення впливу культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти ЗВО України передбачав побудову відповідного теоретико-методологічного фундаменту. На першому етапі було з'ясовано сутність і структуру культурної компетенції, на другому – характеристику процесу вивчення іноземних мов як сукупності певних компетенцій.

Згідно з авторським визначенням, культурна компетенція – інтегративна якість особистості, що передбачає знання світових і національних культурних особливостей, уміння аналізувати й оцінювати їх прояви, здатність будувати міжособистісні відносини на фундаменті толерантності та неупередженості. Культурна компетенція включає чотири основні аспекти:

1) сутнісний аспект (знання та розуміння загального культурного фундаменту);

2) ціннісний аспект (осмислення ситуації в контексті культурних цінностей та установок);

3) діяльнісний аспект (постановка і виконання завдань у межах культурної реальності);

4) міжособистісний аспект (адекватна взаємодія в ситуаціях культурного контексту).

Вивчення іноземних мов передбачає оволодіння такими видами компетенцій, як:

1) лінгвістична компетенція (здатність і готовність використовувати знання, навички та вміння фонетичного, орфографічного, орфоепічного, граматичного, лексичного, семантичного характеру);

2) соціокомунікативна компетенція (здатність і готовність використовувати знання, вміння та навички, необхідні для ефективного використання мови в соціальному контексті, зокрема лінгвістичні маркери соціальних відносин, правила ввічливості, ідіоматичні висловлювання, реєстри спілкування, діалект і акцент);

3) прагматична компетенція (здатність і готовність використовувати знання, вміння та навички дискурсивного та функціонального характеру).

Проведене емпіричне дослідження показало, що відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції під час опанування іноземної мови низьким вважають 52% викладачів, середнім – 40%, високим – 8%; низький рівень відбитку в екзистенції соціокультурної компетенції засвідчують 18% опитаних, середній рівень – 52%, високий – 30%; низький рівень відбитку в екзистенції прагматичної компетенції відмічають 32% респондентів, середній рівень – 56%, високий – 12% (рисунок 1).

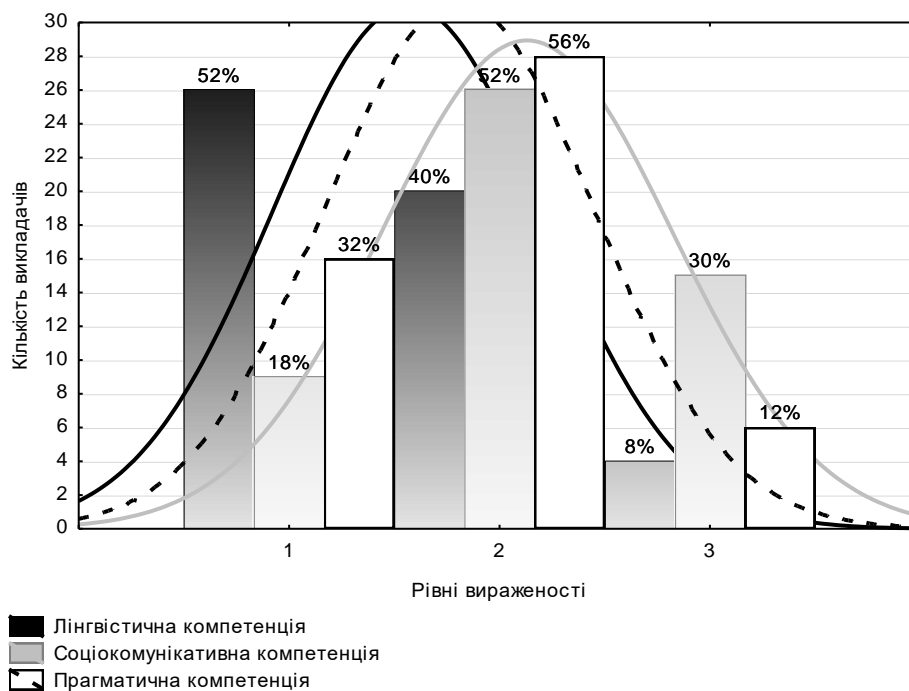

Рисунок 1. Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції на процесі оволодіння іноземними мовами здобувачами вищої освіти ЗВО України

Джерело: власна розробка авторів

Оцінюючи відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції під час оволодіння іноземною мовою, низький рівень вибирають 30% педагогів, середній рівень – 48%, високий – 22%; низький рівень відбитку в екзистенції соціокомунікативної компетенції засвідчують 20% викладачів, середній – 36%, високий – 44%; низький рівень відбитку в екзистенції прагматичної компетенції відмічають 30% респондентів, середній – 50%, високий – 20% (рисунок 2).

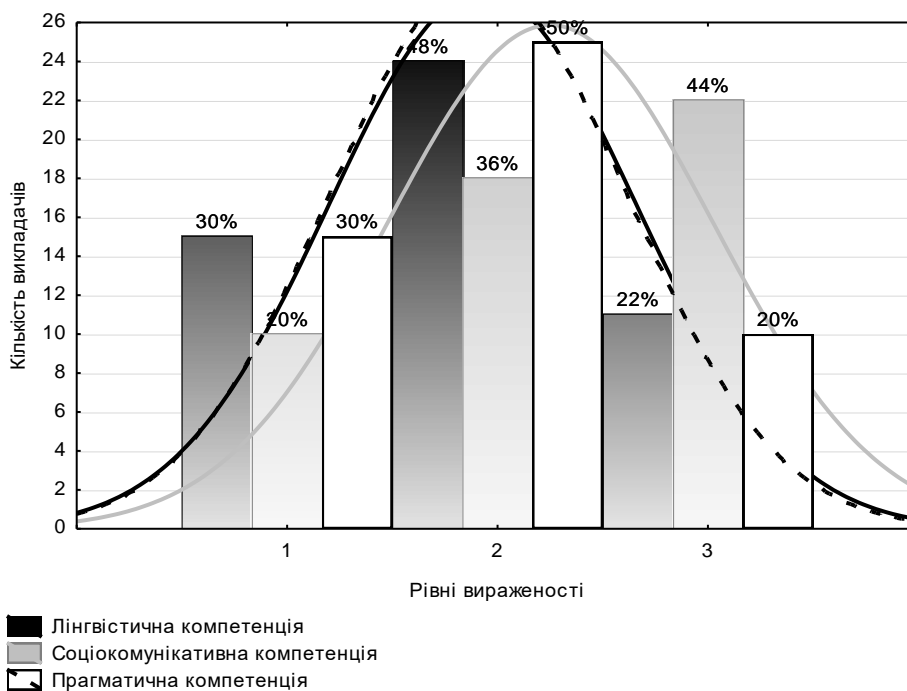

Рисунок 2. Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції на процесі оволодіння іноземними мовами здобувачами вищої освіти ЗВО України

Джерело: власна розробка авторів

Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції під час оволодіння іноземною мовою низьким вважають 34% викладачів, середнім – 46%, високим – 20%; низький рівень відбитку в екзистенції соціокомунікативної компетенції позначають 22% опитаних, середній рівень – 46%, високий – 32%; низький рівень відбитку в екзистенції прагматичної компетенції вибирають 24% респондентів, середній – 54%, високий – 22% (рисунок 3).

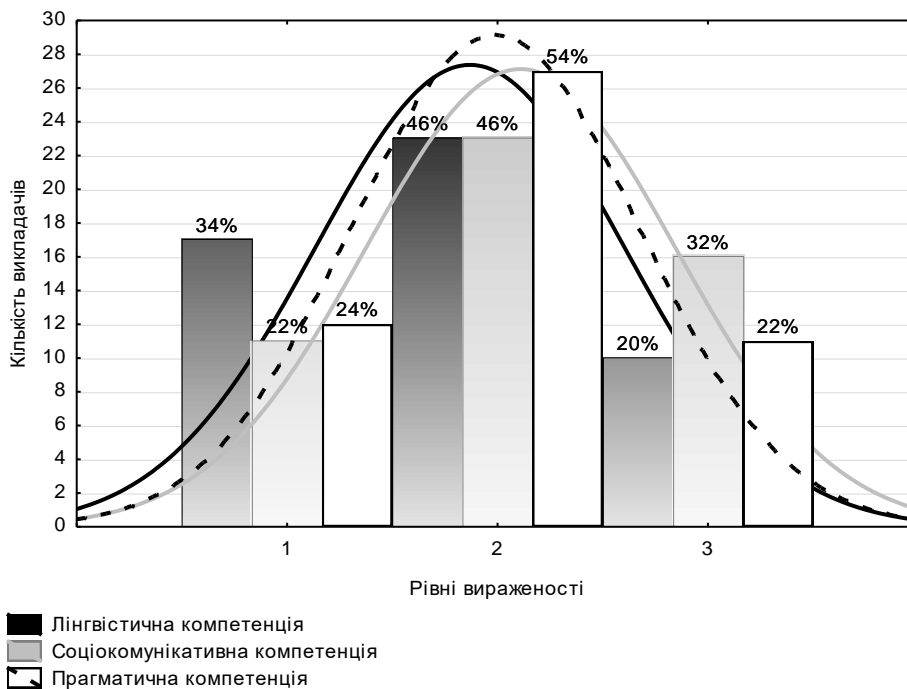

Рисунок 3. Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції на процесі оволодіння іноземними мовами здобувачами вищої освіти ЗВО України

Джерело: власна розробка авторів

Оцінюючи відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції під час оволодіння іноземною мовою низький рівень відмічають 30% педагогів, середній рівень – 52%, високий – 18%; низький рівень відбитку в екзистенції соціокомунікативної компетенції вибирають 8% викладачів, середній – 38%, високий – 54%; низький і високий рівні прагматичної компетенції позначають по 26% респондентів, середній рівень – 48% (рисунок 4).

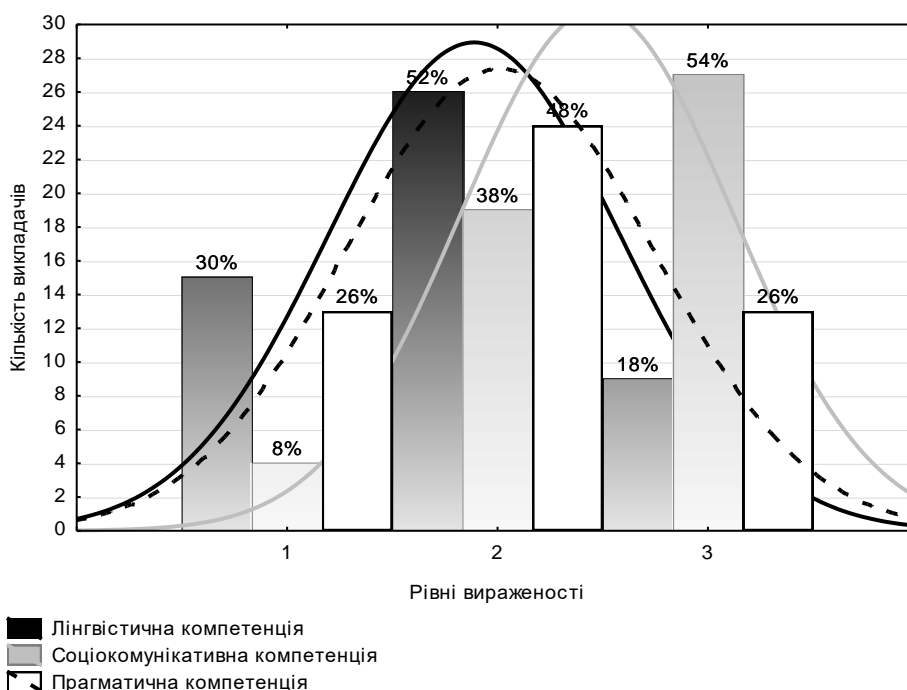

Рисунок 4. Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції на процесі оволодіння іноземними мовами здобувачами вищої освіти ЗВО України

Джерело: власна розробка авторів

Проведене дослідження демонструє, що різні педагоги неоднаково оцінюють рівень відбитку культурної компетенції на процес оволодіння іноземними мовами у здобувачів вищої освіти. Це зумовлюється такими факторами, як специфіка сприйняття культурної компетенції та її складників, підходи до викладання іноземної мови, розуміння ролі та значущості культури як фундаменту мови. Саме тому доцільним стало застосування кластерного аналізу, що здатний диференціювати групи викладачів за оцінюванням рівня відбитку культурної компетенції на процесі опанування іноземних мов (таблиця 1, рисунок 5).

Таблиця 1

Середні значення кластерів, що об'єднують викладачів за оцінюванням рівня відбитку культурної компетенції на процесі оволодіння іноземними мовами здобувачами вищої освіти ЗВО України

Параметри	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,800000	1,538462	1,083333
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,600000	1,769231	1,500000
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,200000	1,692308	1,083333
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	2,240000	1,692308	1,500000
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,880000	1,615385	1,583333
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,400000	1,384615	1,416667
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	2,000000	2,307692	1,083333
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,600000	1,769231	1,416667
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,280000	2,230769	1,083333
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	2,200000	1,615385	1,500000
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,920000	2,307692	1,666667
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,400000	1,769231	1,416667

Джерело: власна розробка авторів

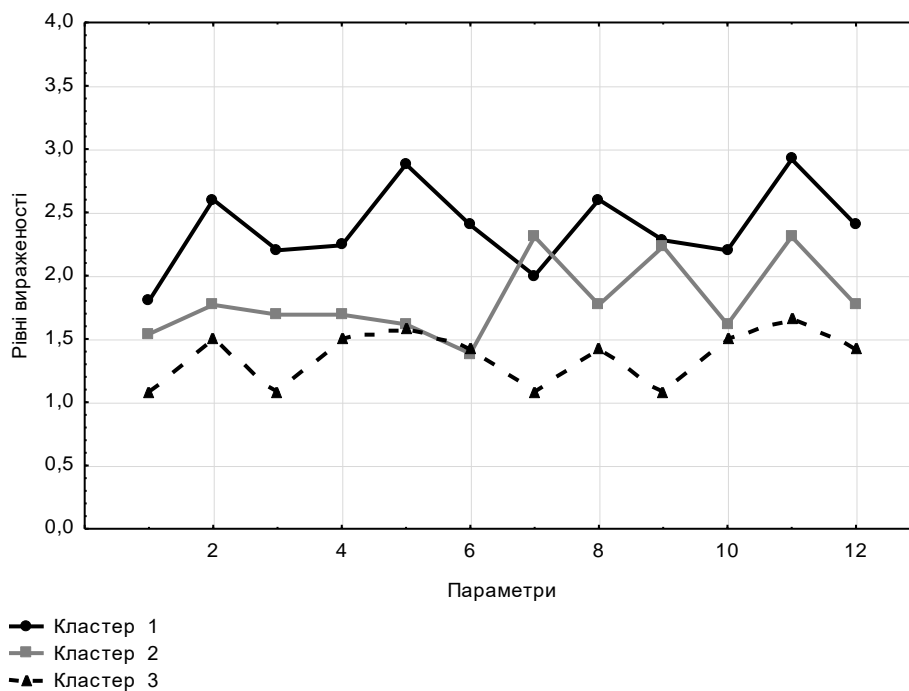

Рисунок 5. Середні значення кластерів, що об'єднують викладачів за оцінюванням рівня відбитку культурної компетенції на процесі оволодіння іноземними мовами здобувачами вищої освіти ЗВО України

Джерело: власна розробка авторів

Перший кластер включає 50% педагогів (таблиця 2). Згідно з результатами дослідження, найбільш значущим вони вважають відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції, відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції, відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції та відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції. Решта показників вимірюваних параметрів мають середній чи вищий за середній рівні вираженості. Таким чином, об'єднані першим кластером викладачі вважають, що відбиток культурної

компетенції на оволодінні іноземними мовами здобувачами вищої освіти має вищий за середній рівень.

Таблиця 2

Описові статистики для першого кластера

Параметри	Середнє	Стандартне відхилення	Дисперсія
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,800000	0,707107	0,500000
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,600000	0,500000	0,250000
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,200000	0,500000	0,250000
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	2,240000	0,778888	0,606667
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,880000	0,331663	0,110000
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,400000	0,500000	0,250000
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	2,000000	0,707107	0,500000
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,600000	0,577350	0,333333
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,280000	0,458258	0,210000
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	2,200000	0,707107	0,500000
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,920000	0,276888	0,076667
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,400000	0,500000	0,250000

Джерело: власна розробка авторів

Другий кластер об'єднує 26% викладачів (таблиця 3). Згідно з їхньою думкою, на середньому рівні знаходяться показники рівня відбитку всіх вимірюваних параметрів, а саме сутнісного, ціннісного, діяльнісного та міжособистісного аспектів культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної, соціокомунікативної та прагматичної компетенції. Представники другого кластера вважають, що в деяких випадках взаємодія культурного складника та мови є досить виразною, натомість в іншому разі вона не є принциповою. Таким чином, з точки зору викладачів другого кластера відбиток культурної компетенції на оволодінні іноземними мовами здобувачами вищої освіти має середній рівень.

Таблиця 3

Описові статистики для другого кластера

Параметри	Середнє	Стандартне відхилення	Дисперсія
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,538462	0,518875	0,269231
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	1,769231	0,438529	0,192308
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	1,692308	0,480384	0,230769
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,692308	0,480384	0,230769
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	1,615385	0,506370	0,256410
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	1,384615	0,506370	0,256410
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	2,307692	0,480384	0,230769

Параметри	Середнє	Стандартне відхилення	Дисперсія
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	1,769231	0,438529	0,192308
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	2,230769	0,599145	0,358974
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,615385	0,506370	0,256410
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	2,307692	0,480384	0,230769
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	1,769231	0,832050	0,692308

Джерело: власна розробка авторів

Третій кластер охоплює 24% респондентів (таблиця 4). Дослідження виявило, що показники рівня відбитку всіх вимірюваних параметрів, а саме сутнісного, ціннісного, діяльнісного та міжособистісного аспектів культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної, соціокомунікативної та прагматичної компетенції, в більшості випадків знаходяться на рівні нижчому за середній. Крім того, відбиток сутнісного та діяльнісного аспектів культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної та прагматичної компетенції має низький рівень. Із цього випливає, що викладачі не вважають відбиток культурного складника на оволодінні іноземними мовами принципово важливим. Вони схильні до сприйняття мови як певного ідеального конструкта поза соціальним та культурним виміром. Таким чином, з їхньої точки зору відбиток культурної компетенції на оволодінні іноземними мовами здобувачами вищої освіти має рівень нижчий за середній.

Таблиця 4

Описові статистики для третього кластера

Параметри	Середнє	Стандартне відхилення	Дисперсія
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,083333	0,288675	0,083333
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	1,500000	0,522233	0,272727
Відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	1,083333	0,288675	0,083333
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,500000	0,522233	0,272727
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	1,583333	0,514929	0,265151
Відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	1,416667	0,514929	0,265151
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,083333	0,288675	0,083333
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	1,416667	0,514929	0,265151
Відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	1,083333	0,288675	0,083333
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції	1,500000	0,522233	0,272727
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції	1,666667	0,492366	0,242424
Відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції	1,416667	0,514929	0,265151

Джерело: власна розробка авторів

Висновки. Важливість розглянутої проблеми зумовлюється двома основними принципами. По-перше, в центрі уваги сучасної методики викладання іноземної мови знаходиться не тільки прагматичний, але й соціокультурний компонент; по-друге, вимірювання результатів навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюється в межах компетенцій/компетентностей. Таким чином, особливої значущості набуває проблематика впливу культурного компонента на оволодіння тією чи іншою мовою. Натепер існує багато теоретичних і методологічних розробок, присвячених цій проблематиці, проте бракує емпіричних досліджень. Результати, представлені в публікації, є першою спробою такого роду.

Згідно з авторським підходом, культурна компетенція є інтегративною якістю особистості, що передбачає знання світових і національних культурних особливостей, уміння аналізувати й оцінювати їх прояви, здатність будувати міжособистісні відносини на фундаменті толерантності та неупередженості. Вона включає сутнісний, ціннісний, діяльнісний та міжособистісний аспекти. Вивчення іноземних мов передбачає оволодіння такими видами компетенцій, як лінгвістична, соціокомунікативна та прагматична. Таким чином, вимірювання впливу культурної компетенції на процес вивчення іноземних мов у здобувачів закладів вищої освіти України відбувається за дванадцятьма параметрами: 1) відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції; 2) відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції; 3) відбиток сутнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції; 4) відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції; 5) відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції; 6) відбиток ціннісного аспекту культурної компетенції в екзистенції

прагматичної компетенції; 7) відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції; 8) відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції; 9) відбиток діяльнісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції; 10) відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції лінгвістичної компетенції; 11) відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції соціокомунікативної компетенції; 12) відбиток міжособистісного аспекту культурної компетенції в екзистенції прагматичної компетенції.

Згідно з отриманими даними, чверть викладачів ЗВО вважає, що вплив культурної компетенції на вивчення іноземних мов у здобувачів вищої освіти знаходиться на рівні нижчому за середній; половина педагогів дотримується думки, що такий вплив характеризується середнім рівнем; ще чверть вважає, що вплив культурної компетенції на вивчення іноземних мов характеризується рівнем вищий за середній. Таким чином, три чверті сучасних викладачів визнають важливість залучення культурного фундаменту іноземної мови для її опанування. Перспективи подальших досліджень вбачаються у з'ясуванні специфіки кожного з дванадцятьох виділених параметрів у практиці викладання іноземної мови в закладах вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Варнавська І. В., Черемісін О. В. Структурна характеристика культурної компетентності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка Соціальна робота.* 2021. Вип. 1(48). С. 64–68. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.64-68> (дата звернення: 10.04.2024)
2. Воробель М. М., Романчук О. В., Юрко Н. А. Сучасні моделі міжкультурних і транскультурних комунікативних процесів вивчення іноземних мов. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2021. № 78. С. 38–44. URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.78.6> (дата звернення: 10.04.2024)
3. Коваленко А., Глушок Л. Формування соціокультурної компетентності старшокласників у процесі вивчення іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології.* 2023. № 1(23). С. 243–254. URL: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.243-254> (дата звернення: 10.04.2024)
4. Кравченко Г. Ю., Лю Я. Сутність і структура міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів. *Імідж сучасного педагога.* 2023. № 2(197). С. 42–46. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2\(197\)-42-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-2(197)-42-46) (дата звернення: 10.04.2024)
5. Краснопольський В. Е., Тишакова Л. Т. Формування лінгвосоціокультурної компетенції під час вивчення іноземної мови з використанням вебтехнологій. *Закарпатські філологічні студії.* 2020. Вип. 13. Т. 2. С. 100–104. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.20> (дата звернення: 10.04.2024)
6. Куцос О. І. Класифікація визначень поняття «мовна свідомість» методом кластерного аналізу. *Нова філологія.* 2022. № 88. С. 37–42. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-88-6> (дата звернення: 10.04.2024)

7. Липченко Т. С. Формування культурологічної компетенції майбутніх правоохоронців під час вивчення іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Т. 1. С. 105–107. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/32-1.22> (дата звернення: 10.04.2024)

8. Малик В. Іноземна мова як інструмент виховання іншомовної комунікативної культури. *Молодь і ринок*. 2023. № 11–12(219–220). С. 115–120. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.296991> (дата звернення: 10.04.2024)

9. Новік К. І., Яциняк О. П., Пильщик С. В. Вплив крос-культурних комунікативних стратегій на викладання англійської мови в закладах вищої освіти України. *Академічні візії*. 2024. № 30. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1019> (дата звернення: 10.04.2024)

10. Погорелова Т. Ф. Формування міжкультурної ділової компетенції у студентів немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64. Т. 2. С. 23–26. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.4> (дата звернення: 10.04.2024)

11. Потапенко Н. Роль соціокультурного аспекту у навчанні англійської мови. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2021. № 47. С. 63–70. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/405/394> (дата звернення: 10.04.2024)

12. Пришляк О., Лупак Н. Міжкультурна компетентність у навчанні іноземної мови. *Людинознавчі студії. Серія: Педагогіка*. 2019. № 40. С. 185–200. URL: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.8/40.164457> (дата звернення: 10.04.2024)

13. Прус Н. О. Роль викладача іноземних мов у процесі формування полікультурної компетентності студентів. *Педагогіка формування творчої*

особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 75. Т. 2. С. 165–168.

URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-2.31> (дата звернення: 10.04.2024)

14. Резунова О. С., Резунова В. В. Формування крос-культурної компетентності викладачів іноземної мови як ефективний засіб підвищення їх професійної компетентності. *Академічні студії. Серія: Педагогіка.* 2021. Вип. 3. Ч. 1. С. 98–103. URL: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.15> (дата звернення: 10.04.2024)

15. Холод І. Освітні умови формування міжкультурної компетентності у здобувачів вищої освіти на факультеті іноземних мов. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи.* 2022. № 1(7). С. 131–137. URL: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(7\).2022.261218](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(7).2022.261218) (дата звернення: 10.04.2024)